

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

רפואה בעת השואה ולאחריה לתלמידי רפואה - 96240

תאריך עדכון אחרון 05-11-2025

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: רפואה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: עין כרם

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ' אלכס גורל, ד"ר מיכל רמות, פרופ' שמואל רייס

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: michal.ramot1@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום מראש במייל

מורי הקורס:

ד"ר מיכל רמות,
פרופ אלכסנדר גורל

תאור כללי של הקורס:

הקורס מקוון עוסק בהכרת הצד האפל והמואר של הרפואה ומקצועות הבריאות בשואה, והמשמעות של תקופה זו היום עבור רופאים ואנשי מקצועות הבריאות המתמודדים עם שאלות של ערכים, מוסר ואתיקה.

מטרות הקורס:

פיתוח מצפון ומניעת שימוש לרעה בכוח, פיתוח זהות אנושית ומקצועית, העצמת אמפטיה, חמלה והתגברות על פניות אישיות.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. יוכלו למנות את העובדות ההיסטוריות שהובילו מאויגניקה לרצח עם
2. יכירו את תפקיד הרופאים, הרפואה והאקדמיה בכל אחד מהשלבים ברצף שהוביל לרצח עם ויזהו האם מדובר ברצף אקראי או סיבתי.
3. יכירו את הניסויים הרפואיים המנוגדים לכל קוד אתי שביצעו הרופאים הנאציים ובאמצעות דיון באתיקה של שימוש ואי שימוש בנתונים שהושגו בעוולה וידעו לשייך את הקוד האתי לניסוי הרפואי שהפר אותו.
4. יוכלו לנתח את קוד נירנברג והצהרת הלסינקי, להצביע על תפקידם בביו-אתיקה עכשווית וכיצד הם משמשים כאיזונים וחסמים בפני ניסויים בלתי ראויים אתית בבני אדם.
5. ידעו להסביר מתי וכיצד נעשה שימוש אתי במידע שהושג בעוולה, ומה הכללים המחייבים לבחינת שימוש שכזה.
6. יכירו את הסיכון ברפואה לשימוש לרעה בכוח מחד, ומאידך, גבורה והתנגדות במצבי קיצון. יזהו מצבים, סוגיות ותהליכים ברפואה עכשווית ועתידית בעלי פוטנציאל לשימוש לרעה בכוח ו/או התנהגות הרופאים ואנשי מקצועות הבריאות בתנאים בלתי אפשריים, ויוכלו לתאר בחירות מוסריות שיעשו מול הדילמות הרלוונטיות.
7. יתוו את מפת הדרכים האישית לרכישה ויישום של המיומנויות כגון: חמלה, אמפטיה, זולתנות, מצוינות, התפתחות מוסרית ומצפון, מודעות והתנהגות מוסרית, תפקוד במצבי קיצון, מחויבות חברתית, מניעת גזענות, אפליה ורצח עם, חוסן ומודעות עצמית.

דרישות נוכחות (%) :

קורס מקוון ללימוד עצמי- אין דרישת נוכחות למעט שני מפגשים סינכרוניים בזום

שיטת ההוראה בקורס: קורס מקוון א-סינכרוני

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. הבסיס האידיאולוגי (אאוגניקה) לרפואה הנאצית
2. תפקיד האקדמיה ברייך השלישי בזוועות הרפואה הנאצית; האנטומיה ברייך השלישי כמקרה בוחן
3. תפקודם של הרופאים היהודים וחסידי אומות העולם במחנות ובגטאות בטיפול, הוראה, מחקר ומנהיגות קהילתית כמקרה בוחן של התנהגות מקצוענית בתנאים בלתי אפשריים.
4. מקומם של הרופאים הנאצים והחוקרים בתורת הגזע, בעיקור והמתת החסד, בניסויים בעוולה ובתוכנית ההשמדה והלקחים מכך לביו-אתיקה המודרנית.
5. כיצד מרפאים הופכים להיות רוצחים?
6. הרפואה בשחרור המחנות ואחרי המלחמה: הטיפול בניצולים ובני הדור השני והשלישי, פוסט טראומה. השפעת השואה על המבצעים וצאצאיהם
7. ההווה והעתיד: הבנת הסכנה של שימוש לרעה בכוח במקצועות הבריאות וכיצד למנוע זאת, פיתוח מצפון וזהות מקצועית ומניעת שימוש לרעה בכוח.

חומר חובה לקריאה:

(רשימה חלקית)

18;166(8):591-595. doi: 10.7326/M16-2758. PMID: 28418558.

Lancet 2012 - Apologizing for Nazi medicine: a constructive starting point

Shasha SM. [Medicine in the concentration camps of the Third Reich]. Harefuah. 2005 Apr;144(4):291-5, 301. Hebrew. PMID: 15889615. בעברית מאמר

Shasha SM. [Medicine in the ghettos during the Holocaust]. Harefuah. 2002 Apr;141(4):318-23, 412. Hebrew. PMID: 12017881 בעברית מאמר

Berger RL. Nazi science--the Dachau hypothermia experiments. *N Engl J Med*. 1990 May 17;322(20):1435-40. doi: 10.1056/NEJM199005173222006. PMID: 2184357.

Cassell EJ. Consent or obedience? Power and authority in medicine. *N Engl J Med*. 2005 Jan 27;352(4):328-30. doi: 10.1056/NEJMp048188. PMID: 15673798.

Reis S. [Bergen-Belsen liberation 15th April 1945- personal and professional reflections]. Harefuah. 2012 Jul;151(7):427-31, 434. Hebrew. PubMed PMID: 23002696 מאמר בעברית

Reis S; Wald HS; Weindling P. The Holocaust, Medicine and Becoming a Physician: The Crucial Role of Education. *Israel Journal of Health Policy Research Israel Journal of Health Policy Research* 2019, 8:55 . Published on: 27 June 2019 .DOI: 10.1186/s13584-019-0327-3

חומר לקריאה נוספת:

Dnniel nadav , *Medicine & Nazism*, Magnes Press

רשימה מעודכנת תנתן בתחילת הקורס

מרכיבי הציון הסופי:

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 20 %
מטלות הגשה במהלך הסמסטר: תרגילים / עבודות / מבדקים / דוחות / פורום / סימולציה ואחרות
80 %

מידע נוסף / הערות: